

Het wordt veel gezegd en herhaald: het mkb is de motor van onze economie. Dat is inderdaad waar: de helft van het bruto binnenlands product komt binnen via het mkb. Maar de laatste jaren hapert de motor.

Banken zijn minder scheutig met leningen aan mkb-bedrijven en de bedrijven zelf vragen veel minder vaak krediet aan. De afgelopen vier jaar kreeg nog maar 12% van de bedrijven het volledige bedrag geleend op het moment dat een lening werd aangevraagd, het Europese gemiddelde is 25%. Bijna de helft van alle aanvragen werd geheel afgewezen. Deze terughoudendheid heeft twee oorzaken: banken zijn strenger geworden, en het mkb zelf heeft relatief weinig eigen vermogen en veel betalingsachterstanden heeft. Vooral langlopende leningen met hoge risico's worden daardoor minder vaak verstrekt.

Het grootste probleem is de solvabiliteit van de bedrijven. Mkb-ondernemers financieren traditioneel minder met eigen geld en meer met vreemd vermogen. Nu het moeilijker is geworden om geld van de bank te krijgen, stopt de geldstroom. Bij grote bedrijven is de verhouding op de balans tussen eigen en vreemd vermogen ongeveer 50-50, in het mkb is dat 35-65. Daardoor is het mkb sterker afhankelijk van bancaire kredieten.

Maar een 'nee' van de bank hoeft niet per definitie te leiden tot financiële problemen. Want er zijn de laatste jaren alternatieve financieringsbronnen bijgekomen. Alleen worden die nog onvoldoende benut. Alternatieven zijn onder meer participatiemaatschappijen, beurzen als NPEX en Euronext, business angels, kredietunies, crowdfunding en mkb-fondsen. Net als bank verstrekken ze geld, maar ze verwachten daarvoor wel een bepaald rendement.

Private Equity

Participatiemaatschappijen, investeren risicokapitaal in bedrijven en krijgen daarvoor aandelen terug. Investeerders zijn vaak (oud-)ondernemers met een achtergrond in het mkb die hun bedrijf verkocht hebben en dat kapitaal opnieuw willen beleggen. In het mkb stap je voor een relatief lage prijs in en is het de kunst het bedrijf meer waard te laten worden. Dat vergt een andere aanpak dan bij grote bedrijven. Je hebt te maken met zelfstandige. Besluiten over een eventuele deelname worden veelal genomen op basis van financiële informatie en met name op basis van het karakter van de ondernemer zelf. Wat is zijn ontwikkeling? Heeft hij al een eigen bedrijf gehad?"

Angels en Kredietunies

Ondernemers die buiten de bank geld vinden, moeten wel accepteren dat er invloed van buitenaf komt. Waar de bank tevreden is als een ondernemer aan zijn betalingsverplichtingen voldoet, krijgt hij er bij alternatieve financieringsvormen vaak een coach bij die adviezen geeft. Dat is bijvoorbeeld het geval bij een investering door business angels – ex-ondernemers die als individu hun spaargeld in één of meerdere bedrijven beleggen – en bij een kredietunie. Bij een kredietunie is het credo 'één voor allen, allen voor één'. Ondernemers stoppen spaargeld in een kas en aangesloten collega's kunnen een beroep doen op een lening uit deze pot. Als een kredietcommissie en het bestuur de aanvraag goedkeuren, krijgt het mkb-bedrijf behalve geld een coach die hem of haar gedurende de looptijd van de lening begeleidt.

Overheid

Het ministerie van Economische Zaken heeft voor de periode tussen 2012 en 2015 €500 miljoen beschikbaar gesteld om te investeren via innovatiefonds MKB+. Dat verstrekt financiering aan investeringsfondsen voor snelgroeiende en vernieuwende bedrijven. Voorwaarde is dat er de helft van de lening aan privaat kapitaal tegenover staat. Daarnaast bestaan er borgstellingsregelingen. Bedrijven kunnen een staatsgarantie krijgen wanneer ze bij een bank of investeerder aankloppen die niet in zijn eentje het risico wil lopen dat de lening niet volledig wordt terugbetaald. Met de teruggang in kredietverlening door de banken loopt echter ook het beroep op deze garanties terug.

Pensioenfondsen

De pensioenfondsen zitten op een berg geld en zouden leningen aan het mkb kunnen financieren.

Maar vooralsnog hebben kleine bedrijven moeite om internationale investeerders als pensioenfondsen en verzekeraars aan te trekken. Dat komt doordat de investeringsbedragen kleiner zijn, en daarmee het rendement, dan bij grote bedrijven. Ook weten zij minder over mkb-ondernemingen. Een aantal nieuwe initiatieven zoals de NII en de mkb-fondsen is er echter op gericht leningen te bundelen, waardoor de kredietbedragen toenemen en ze ook voor grotere internationale beleggers interessant zijn.

Rol van bancair krediet is nog altijd groot

Wie naar de bedragen kijkt die bij alternatieve bronnen worden opgehaald, moet concluderen dat het vooralsnog om kruimelwerk gaat. Banken hebben op dit moment enkele tientallen miljarden aan mkb-leningen uitstaan, en 90% van de mkb-financiering is afkomstig van de bank. Nieuwe financieringsvormen als de mkb-beurs NPEX, mkb-fondsen en crowdfunding brachten vorig jaar enkele honderden miljoenen euro's op. De vraag is waar het geld dan vandaan moet komen als de banken niet thuis geven.

Kunnen de financieringsalternatieven het bankkrediet op termijn vervangen? Misschien voor individuele bedrijven, maar niet voor het hele mkb. Alternatieve vormen krijgen een structurele plaats, maar het verschil met de bancaire kredietverlening is nu nog zo groot dat je niet van vervanging kunt spreken.

Tijd van lage rente is voorbij!

De termen co-financiering, pizzafinanciering en stapelfinanciering klinken vaker wanneer het gaat over de toekomstige investeringen van het mkb. Bij stapelfinanciering combineert een ondernemer verschillende vormen van geldverstrekking om zo niet volledig afhankelijk te zijn van de bank. De ondernemer moet daarbij wel accepteren dat daar een andere prijs bij hoort. De tijd van lage rente is voorbij. Alternatieven als participatiemaatschappijen en business angels zijn er, maar die kosten geld. Want de rente op een banklening is doorgaans een stuk lager dan de rendementseis van een investeerder. De vraag is of de ondernemer bereid is om die te betalen.

Deze blog is een samenvatting van een artikel dat is verschenen in het NRC Handelsblad van donderdag 12 juni 2014 op pagina 2 en 3